

Приказ

Тужним поводом

(Српски историјски часопис II и III-IV. Удружење историчара Републике Српске „Милорад Екмечић“ 2019. и 2021, стр. 200 и стр. 254)

Сандра Лукић

Универзитет у Бањој Луци, Филозофски факултет, Босна и Херцеговина
sandra.lukic@ff.unibl.org

У претходних неколико година са историографске позорнице отишла су два велика имена српске медијавистике Ђуро Тошић (1946–2019) и Раде Михаљчић (1937–2020). Уредништво Српског историјског часописа одлучило је да пружи свој скромни допринос одавању почасти Ђури Тошићу, који је преминуо 6. фебруара 2019. у Београду. Недуго по изласку другог броја у Београду је 20. марта 2020. преминуо Раде Михаљчић, тако да се тужна пракса наставила и у следећем, овај пут двоброју СИЧ-а. Сасвим прикладно већина аутора прилога били су колеге или студенти ове двојице историчара, који су један дио своје наставничке каријере провели као колеге на Филозофском факултету у Бањој Луци.

Радивој Радић дао је свој допринос радом *Пресељавање сѣановништва као безбожно дело (О једном њодајку из хронике Теофана Исповедника)* (13–24), у којем је приказао колонизациону политику византијског цара Нићифора I. Анализирао је писање Теофана Исповедника,

састављача једне од најпознатијих византијских хроника. Он је мјере пресељавања становништва означио као један од „десет злочина“ које је приписао цару. У позадини оваквих оцјена је Теофанова нетрпељивост према Нићифору I проистекла из цареве религијске политике и тада актуелног питања иконоборства. Ненад Лемајић у раду *Књићорска делатносћ српских ѡрвака и сѣарешина раној османској ѡериода (23–37)* приказао је допринос друштвеног слоја, насталог уздицањем влашких старјешина, ситних феудалаца и војника позне средњовековне српске државе и понеког крупнијег феудалца од половине па до краја XVI вијека. Дејана Васин и Бојан Крунић анализирали су најзначајније старе картографске приказе подручја око Саве и Дунава од Птолемејеве карте из II вијека па све до рада грофа Луиђија Марсиљија и Јохана Кристофа Милера из XVIII вијека у раду *Посавина и Подунавље на сѣарим картам* (39–53). Боривоје Милошевић у раду *Пројјеривање Васе Пелаића*

из Босне и Херцеговине 1869. године (55–82) обрадио је једну епизоду у биографији просвјетитеља и револуционара, писца и педагога, који је оставио дубок траг у историји српског школства отварањем Богословије у Бањој Луци 1866. године, уз помоћ кнеза Михајла Обреновића и Илије Гарашанина.

Радован Субић у раду *Босна и Херцеговина у америчком јавном мњењу (1914–1918)* (83–105) на основу низа новинских текстова даје слику ових покрајина у наведеном периоду и представља прилог проучавању представљања Босне и Херцеговине у америчкој штампи XIX вијека. Бојан Вујчић у раду *Школство Босанско-градиској кошара у Првом свјетском рату* (107–120) на основу до сада непознате архивске грађе представља прилике у мјесту које је по броју школа заузимало осмо мјесто у Босни и Херцеговини, а прво мјесто по броју националних друштава, због чега је Босанска Градишка понијела епитет „Мали Београд“. Остоја Раилић је у раду *Општина Прњавор од 18. новембра 1990. до 24. марта 1992. године* (121–139) апострофирао дешавања у прњаворској општини кроз три цјелине: Избори 18. новембра 1990. године; Осцилације; Прекретница. Драгиша Д. Васић анализира злоупотребу наставе историје у раду *Настава Хисторије или настава викимологије и србифодије? О изучавању историје рата 1992–1995. године у школама каниона Сарајево* (141–178). У фокусу аутора су уџбеничке допуне о рату 1992–1995. године, околности њиховог настанка

2016–2018. године и реакције које су изазвале. Бојан Радун написао је приказ дјела Лучијана Боје *Први свјетски рат: Конспирерзе, парадокси, реинтерпретације* (Прометеј, Нови Сад, стр. 112) (181–184). Други број затворен је пригодним текстом Бојана Крунића *In Memoriam Ђури Тошићу* (187–189).

Дводрој СИЧ-а отвара рад Николе Б. Поповића *Конференција „велике шројице“ у Јалти фебруара 1945.* (16–30). Проблематизовао је дуго присутно негативно вредновање састанка Рузвелта, Черчила и Стаљина у Јалти од 4. до 11. фебруара 1945. године. „Јалта“ је приказана као мјесто гдје се кројила судбина свијета, пројигирале владе, гдје је извршена подјела свијета на интересне сфере. Анализирана су дјела неколико знаменитих научника (међу њима и Хенрија Кисинџера) у којима се не пише о тзв. кривици Јалте. Анализирају се и Черчилови мемоари гдје се заиста описује састанак са Стаљином у Москви 9. октобра 1944. године на коме је било говора о подјели сфера утицаја (у процентима) у неколико држава. Дејан Микавица аутор је рада *Досијеј Обрадовић у српској националној и државотворној политици* (31–64). Искрпно је приказао ширину дјеловања овог српског просвјетитеља, који је свеобухватније од свих својих сународника уочио значај друштвених и историјских околности, у којима је дефинисање национално-политичке идеологије и реализовање државног осамостаљења српског народа представљало апсолутни приоритет. Драга Масти-

ловић написао је рад *Полиитичке љриликe на љросљору Босне и Херцeљовине од Окљироисанол устљавa до Заљребачких љункљација 1931/1932. љодине* (65–86). Овим уставом је уведено стаље ограниченог парламентаризма. На простору Босне и Херцеговине ново стаље затекло је политичке воље прилично неспремне, осим наравно оних који су учествовали у припремању Октроисаног устава. Ипак, велики број дотадашњих политичких првака укључио се у новонастале политичке прилике и учествовао на парламентарним изборима 1931. године. Маја Лаковић у раду *Диљомајтски љочеци љенерала Н. П. Иљњалљијева: Војни алљаше у Лондону (1856-1857)* (87–96) приказује прве кораке у каријери руског дипломате Николаја Павловича Иљњатијева (1832–1908). Током деветомјесечне мисије у Лондону и Паризу анализирао је енглеско војно-политичко уређење у извјештајима које је слао у отаџбину. Узео је учешће у руској делегацији на допунској Париској конференцији (1856/1857), на којој је разматрана линија нове руско-турске границе у јужној Бесарабији.

Борис С. Стојковски у раду *Римокатољичко жиљљије кнеза Лазара* (97–114) разматра дјело руског језуите Ивана Михајловича Мартинова *Annus ecclesiasticus Graeco-slavicus* из 1863. Ово житије је уистину једини прави хагиогафски спис о кнезу Лазару на латинском језику. Рад Радована Субића *Босна и Херцeљовина у Мемоарима маршала Мармона (1806–1811)* (115–139) доноси податке о овим покрајинама који се налазе у

деветом поглављу другог тома и у поглављима десет до четрнаест трећег тома мемоара француског маршала Огиста Мармона (1774–1852). Ведрана Адамовић у раду *О љромјени љравца дјеловања тљалној љачкој друштва у Тузли 1914. љодине* (140–163) анализира дјеловање тајног љачког друштва до априла 1914. године, када у друштво састављено од Срба и неколико муслимана улазе и четири Хрвата, а затим и дјеловање друштва у наредна два мјесеца. Истакла је да је досадашња литература гријешила и пренаглашавала сарадњу ученика разних националности. Предраг Лозо у раду *Рељублика Срљска – име, дољаљаји и истљоријски љроцеси* (164–193) на основу изворне грађе са неколико аспеката анализира прилике у којима је настала Република Српска. Нарочито је пажљиво приказао процес промјена имена Републике, како са формалног становишта из угла рада Народне скупштине, као највишег законодавног тијела, тако и у јавној перцепцији. Драженко Ђуровић у раду *Јуљословенско уједињење 1918. љодине у бошњачкој истљориољрафији (1993-2017)* (194–211) даје преглед бошњачке историографије о теми уједињења и наглашава штетност овако формираног наратива на „шире народне масе“.

Рубрика *Прикази* доноси два текста Радована Субића о три књиге чија тема је Хабзбуршка монархија *Два дјела о хабзбуршкој љрошлосљии* (Најнс-Diter Најман, *Habzburzi. Dinastija i carstva*, Akademska knjiga, Novi Sad 2020, 214; Sajmon Vajnder, *Danubia. Lična istorija habzburške*

Evrope, Službeni glasnik, Beograd 2019, 547) и *Круна једне каријере* (Жан-Пол Блед, *Аџонија једне монархије. Аустроугарска 1914.–1920.*, Београд 2020, ННК Интернационал, 536) (215–219. и 229–231). Остоја Раилић написао је исцрпан и аналитичан приказ симболичног назива *Verba volant scripta manent* (Дарио Топић, *Прњавор и околина на страницама „Босанске виле“*, Бања Лука – Источно Сарајево: Удружење историчара

Републике Српске „Милорад Екмеџић“, 2020, 245) (220–228). Димитрије Живановић аутор је приказа *Уједињење Немачке* (Славојка Бештић-Бронза, *Уједињење Немачке и јуџословенско јавно мнијење*, Бања Лука: Филозофски факултет, 2017, 280) (232–235). Емотиван *In Memoriam* Ради Михаљчићу написао је његов дугогодишњи асистент, данас професор Филозофског факултета у Бањој Луци Аранђел Смиљанић (239–243).